

ÚŘAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

POPIS VYNÁLEZU K AUTORSKÉMU OSVĚDČENÍ

230204
(11) (B1)

(51) Int. Cl.³
G 09 B 19/08

(22) Přihlášeno 04 09 63

(21) (PV 4901-63)

(40) Zveřejněno 31 08 82

(45) Vydáno 15 08 86

(75)

Autor vynálezu

JIČÍNSKÝ BEDŘICH PhDr., NOVÁČEK MILAN RNDr., BRNO

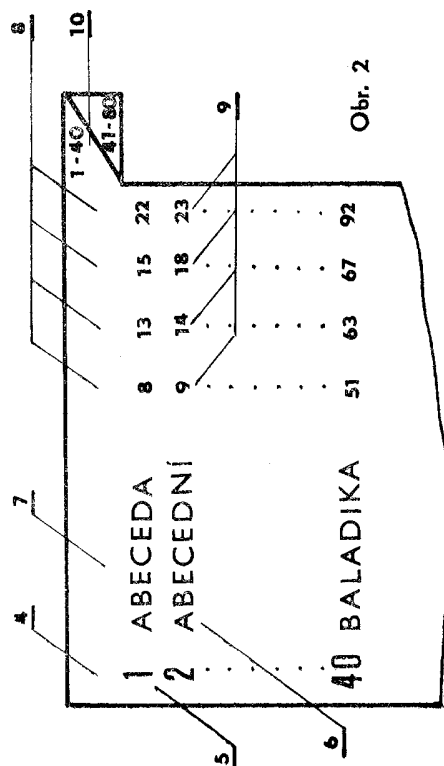
Pomůcka pro srovnávání, vzájemnou komunikaci a interakci veličin
(54) z více oblastí, zejména v podobě vícejazyčného odborného překladového nebo výkladového slovníku, mezinárodních i národních oborových norem
AP

1

2

Pomůcka pro srovnávání, vzájemnou komunikaci a interakci veličin z více oblastí, zejména v podobě vícejazyčného odborného překladového nebo výkladového slovníku, mezinárodních i národních oborových norem ap., vyznačená tím, že se skládá z tolika samostatných vyjmutečných oddílů, kolik oborů, např. jazyků bylo v pomůcce zpracováno, přičemž každý oddíl má své mechanické, optické, tj. např. barevné nebo jiné tělesné označení, např. titulní list (1) s výstupem (2), vyčnívajícím z horní ořízky nebo kartotéky a na tomto výstupku (2) je barvou konkretizován symbol (3) příslušného jazyka, a že dále každý oddíl obsahuje pojmové lístky, představující plošné vyjádření prostorových vztahů a uvádějící zásadně abecedně seřazená hesla či pojmy (6) s ekvivalentními číselnými nebo písmennými znaky (9, 9A) označujícími pojmy ze všech ostatních použitých jazyků popř. pojmových oblastí.

Vynález je nejlépe charakterizován obrázkem č. 4, který znázorňuje uspořádání pojmového listu jako plošného vyjádření prostorových, tj. komunikačních vztahů mezi jednotlivými oddíly pomůcky.

Vynález se týká pomůcky pro srovnávání, vzájemnou komunikaci a interakci veličin z více oblastí, zejména v podobě vícejazyčného odborného překladového nebo výkladového slovníku, mezinárodních i národních oborových norem ap.

Dosavadní systém špičkových slovníků tohoto typu, uspořádání normalizované terminologie i vydavatelská praxe mezinárodní normalizační společnosti se zakládá na principu tradičního několikaoborového popř. několikaoborového komplexu. Ten je však značně neoperativní, protože musí nutně počítat s jedním, pro danou publikaci výchozím či základním jazykem popř. oborem, jehož hesla nebo pojmy mohou být jako jediné seřazeny v tomto kontextu abecedně. Pro komunikaci ostatních jazyků mezi sebou a do výchozího jazyka se před každým heslem výchozího jazyka uvádí pořadové číslo a k tomuto základnímu komplexu se pak připojuje několik oddílů s abecedně sestavenými hesly všech v komplexu zastoupených jazyků. Za každým heslem v těchto dodatkových oddílech se uvádí číselný znak, který odpovídá pořadovému číslu v základním několikaoborovém popř. několikaoborovém komplexu.

Největší nevýhodou uvedeného systému je zcela nepochybná jednostrannost, tj. značné zvýhodnění výchozího, pro danou publikaci základního jazyka oproti všem ostatním použitým jazykům, zvláště je-li k výchozímu heslu připojena ještě definice. Znesnadňuje se i přímá vzájemná komunikace či konfrontace kterýchkoli vždy dvou popř. tří jazyků, což je prakticky nejfrekventovanější případ použití slovníku popř. normalizační příručky. V tomto systému nevyhnutelně nejméně dvojí vytištění všech jinojazyčných pojmů, znamená pak navíc také zvýšenou spotřebu papíru. Abecední seznamy jinojazyčných pojmů, připojené na konci, mají funkci pomocnou a místo, které zabírají, lze koneckonců hodnotit jako nedostatečně využitě.

Uvedené nedostatky zcela odstraňuje navrhaná pomůcka pro srovnání, vzájemnou komunikaci a interakci veličin z více oblastí, zejména v podobě vícejazyčného odborného překladového nebo výkladového slovníku, mezinárodních i národních oborových norem ap., která umožňuje velmi pohodově porovnávat veličinu jedné oblasti s odpovídající veličinou kterékoli jiné sledované oblasti a naopak, a stejně tak umožňuje rychlý překlad slov či pojmů z kteréhokoli sledovaného jazyka do kteréhokoli jazyka ve slovníku zpracovaného. Její podstata tkví v tom, že se skládá z tolika samostatných, jednotlivě vyjmutelných ap. oddílů, kolik oborů, např. jazyků bylo v pomůcce zpracováno, při čemž každý oddíl má své mechanické, optické, tj. barevné nebo jiné tělesné označení, např. záložku nebo titulní list s výstupkem vyčnívajícím z ořízky nebo z kartotéky, a na tomto výstupku je vyznačen barevný symbol příslušného jazyka; každý od-

díl dále obsahuje listy s důsledně abecedně uspořádanými hesly či pojmy a jim odpovídajícími, opticky, tj. barvou zhmotněnými znaky hesel či pojmů všech použitých jazyků; na okraji každého listu je výstupek pro vyznačení rozsahu číselných nebo písmenných znaků na listu obsažených. Jde tu o využití abecedního pořadí písmen. Připojený číselný index udává přesné pořadí v rámci jednoho písmene. V uvedených funkcích souvislostech a interakci představují tyto písmenné znaky absolutní a velmi závažnou novinku. Ve srovnání s čistě číselnými jsou písmenné znaky tohoto typu úspornější (jejich číselné indexy vystačí např. při 2500 heslech převážně s jednomístnými a dvoumístnými ciframi, trojmístných je tu minimálně), přehlednější a sugestivnější — písmeno navodí už při prvním pohledu pravděpodobné znění cizího pojmu, což je důležité zvláště při shodě popř. podobnosti termínů z různých jazyků. Kromě toho je každý oddíl opatřen vertikálně posuvnou horizontální záložkou pro usnadnění orientace v řádcích.

Z uvedeného vyplývá, že vyššího účinku se dosahuje organicky novou interakcí výstupku, barvy, sloupce a čísla popř. písmene s číselným indexem, které nově a účinněji rozčleňují plochu tak, že to znamená bezprostřednější, všestrannější, pohotovější a při tom úspornější cestu od pojmu k pojmu, od hesla k heslu a navíc ještě výhodné a v tomto kontextu zatím jediné možné efektivní propojení různojazyčných definic a výkladů.

Při použití v praxi je velkou výhodou takto uspořádané pomůcky nebo slovníku především rovnoměrná všestrannost, tj. naprosto rovnocenné rozmístění všech pojmových či terminologických, jazykových a výkladových složek. Jinými slovy, uživatelé ze všech ve slovníku popř. pomůcce ap. zastoupených jazykových oblastí popř. oborů mohou s takovou publikací pracovat stejně pohotově, účinně a produktivně. Vzájemné konfrontování a komunikativnost kterýchkoli dvou popř. tří atd. oddílů se značně zlepšuje také jejich vyjmutelností, která zaručuje jednoduchou a rychlou manipulaci. Všechna hesla, pojmy či termíny, popř. definice a výklady se bez výjimky otiskují zásadně pouze jednou, což svým způsobem představuje spolu s vhodnou grafikou stránek, písmen (dominující) a čísel (propojující) zcela nepochybnou úsporu papíru, vyjádřenou kromě menšího počtu stránek např. také jejich drobnějším nebo užším formátem, celkovým kapesním formátem pomůcky ap. Případné doplnění nebo rozšíření o další jazyk či pojmovou oblast je rovněž celkem snadné.

Uvedené přednosti nového systému se zvláště výrazně ukazují při jeho aplikaci na vícejazyčné odborné či terminologické slovníky a normové příručky s definicemi. Uspořádání jednotlivých stránek se mění jen potud, že ke každému termínu se připojuje je-

ho definice. Celkové rozmístění do oddílů a všechny číselné nebo písmenné symboly zůstávají samozřejmě zachovány, lze je popř. ještě doplnit slovním zněním pojmu ve všech použitých popř. i nepoužitých jazycích. Při tomto výkladovém typu slovníku se velmi jasně uplatňuje zvláště komplexnost srovnání a vzájemné komunikace — různá pojetí a stanoviska v rámci jednotlivých hesel, pojmové a termínové nuance, synonymika i vícejazyčná homonymika atd. atd.

Utříděním do jednotlivých samostatně vyjmutelných jazykových popř. pojmových oddílů a vzájemným sepětím různojazyčných hesel, pojmů či termínů s číselnými nebo písmennými symboly či znaky, které v daném případě knižní publikace jsou kategorizovány a propojeny všemi směry barvou lze jednoduchou volbou odpovídajících symbolů nebo znaků překládat velmi rychle a pohotově z kteréhokoli do kteréhokoli jazyka v publikaci uvedeného anebo také konfrontovat analogické pojmy a hesla, normované názvosloví, popř. odborné nebo popularizující informace nejrozličnějšího řádu, a to nejen v oborech vědních, ale i výrobně hospodářských a vůbec v celé oblasti lidské činnosti.

Pomůcka je příkladně znázorněna na přiložených výkresech v podobě pětijazyčného terminologického slovníku překladového i výkladového (čili s definicemi). Obr. 1 představuje jednotlivý titulní list příslušného jazykového oddílu; na jeho horní ořízce je výstupek popř. výřez nebo i záložka se symbolem charakterizujícím příslušný jazyk — tento symbol zhmotňuje v našem případě barva. Na obr. 2 a 3 je znázorněno uspořádání a propojení dvou stránek abecedně seřazených termínů ze dvou různých oddílů: českého a anglického, a to s použitím barevných číselných znaků. Obr. 4 ukazuje aplikaci písmenných znaků. Obr. 5 a 6 znázorňují „číselnou“ variantu s využitím barevných sloupců, přičemž tisk zůstává na celé stránce černý. Totéž ovšem platí i pro variantu „písmennou“. Na obr. 7 je znázorněno uspořádání jednoho listu, tj. dvou stránek (líc a rub) výkladového slovníku s definicemi při využití číselných znaků. Obr. 8 pak představuje totéž se znaky písmennými.

Navrhovanou pomůcku lze zhotovit výše uvedenou knižní formou nebo také — pro vědecká či průmyslová nebo jiná výrobní i výzkumná pracoviště — formou kartotéční s využitím moderních třídících systémů, popř. i na mikrofilmech ve speciálním zařízení ovládaném elektronicko-optickým a reléovým systémem ap.

V tomto případě se příkladně uvažuje pomůcka knižního typu, s rozebíratelnou vazbou, jaká se používá např. u notesů na šrouby, nebo skládající se z vyjmutelných samostatných oddílů popř. svazků pro každý jednotlivý jazyk. Každý takový oddíl pak obsahuje titulní list 1 s návodem popř. stručným

úvodem v příslušném jazyce a je buď celý barevný nebo má barevný 3 jen výstupek 2, vyčnívající z horní ořízky. Za titulním listem následují listy s abecedně seřazenými termíny; každý z těchto listů je uspořádán tak, že obsahuje sloupec 4 se znaky 5 jednotlivých hesel či pojmů 6 v jedné barvě, dále sloupec 7 s hesly či pojmy 6 seřazenými abecedně nebo podle jímého hlediska a vyznačenými stejnou barvou jako jejich číselné znaky 5. Pak následují další sloupce 8 obsahující barevné symboly ostatních jazyků ve slovníku zpracovaných. Slovní výrazy jsou tu vyjádřeny číselnými 9 nebo písmennými 9A znaky v odpovídajících barvách.

Na boční ořízce každého listu je výstupek 10, na kterém je barevně vyznačen rozsah číselných znaků 5 ze sloupce 4 pro abecedně seřazené pojmy 6, a to vždy pro dvě stránky (nahore nad úhlopříčkou „líc“ a pod ní „rub“). Při použití písmenných znaků se na výstupku 10A uvádějí písmena s číselným indexem. Pro větší přehlednost má proto každé první slovo, kterým začíná další písmeno, právě toto písmeno zakroužkované; číselné indexy samozřejmě odpovídají znakům 5 ve sloupci 4. S barvou výstupku či symbolu na něm uvedeného se také shoduje vždycky barva tisku ve sloupci 7. Chceme-li např. přeložit český výraz „abeceda“ do cizích jazyků, vyhledáme výstupek 2 s barvou 3 pro český jazyk a jediným pohledem zjistíme, že např. v anglickém oddíle — červená barva — najdeme ekvivalentní výraz pod číslem 13 ve sloupci 4. Úpravu stránky lze ovšem také — jak ukazuje obr. 5 — řešit barevnými sloupci 8A a černým tiskem. Postup při vyhledávání cizojazyčných ekvivalentů zůstává stejný.

Každý jazyk je reprezentován zvláštní barvou, která spojuje slova s číselnými nebo písmennými znaky a spolu s nimi propojuje vzájemně všechny oddíly slovníku. Toto barevné, popř. jiné optické zhmotnění je velmi důležité: představuje nejenom podstatnou složku nově navrhované interakce, ale vede rychle a jednoduše k automatizaci vyhledávání a tím samozřejmě práci se slovníkem ještě dále zvyhodňuje.

Na obr. 7 a 8 zůstávají barvy i rozmístění číselných a písmenných znaků a hesel či pojmů vcelku stejné jako na předcházejících nákresech. Jenom text definic 11 je zásadně ve všech oddílech natištěn běžným černým tiskem. Výstupky jsou tu bez úhlopříček, protože počet hesel, stanovený pevně vždy pro dvě stránky dohromady, bude podstatně nižší než u slovníku překladového a jejich pořadová čísla budou umístěna v dosti velkých odstupech, takže bude zcela jasné, která čísla patří na líc a která na rub listu.

Jiným příkladem konkrétního provedení navrhované pomůcky je už výše uvedený kartotéční systém, který seřazuje jednotlivá cizojazyčná, popř. oborová nebo jiná hesla

do kartoték umístěných vedle sebe, nad sebou nebo jiným vhodným způsobem, přičemž je každý kartotéční lístek označen odpovídajícím symbolem třídění, např. písmenným nebo číselným; tento kartotéční systém se podle potřeby doplňuje volicím zařízením, děrováním ap. Dalším příkladem provedení pomůcky podle vynálezu je zařízení skládající se z hesel umístěných na mikrofilm, který má na bocích symboly realizované např. magnetofonovým nebo světelným záznamem, přičemž volicí zařízení tvoří elektronický nebo elektronickooptický systém a je ovládáno příslušným tlačítkovým systémem ap.

Uhrnem vzato jsou tedy symboly a znaky, např. číselné nebo písmenné a jim odpovídající hesla, pojmy nebo informace vyznačeny opticky, např. barvou, jak již bylo uvedeno, mechanicky, např. děrováním nebo pomocí záznamových zařízení.

Podle vynálezu lze rovněž zhotovovat např. velmi jednoduchá a nenáročná zařízení, která usnadní překlady, popř. jiné konfrontační úkony na různých pracovištích, například v každé průmyslové nebo vůbec výrobní dokumentaci důkladněji založené a vedené, a to zvláště na pracovištích, která nemohou být vybavována nákladnými samostatnými překladatelskými, popř. „konfrontačními“ stroji ap.

Zvýšenou pozornost zasluhuje ovšem nepochybně oblast ediční, tj. například vydá-

vání vícejazyčných překladových a výkladových odborných slovníků, vícejazyčných názvoslovných norem nebo speciálních překladatelských, popř. normalizačních pomůcek a publikací, stejně tak vícejazyčných publikací encyklopedického a populárně vědeckého charakteru ap., at už uspořádaných abecedně nebo jiným způsobem atd. atd. Pod tímto zorným úhlem umožňují navrhované publikace podle vynálezu velmi perspektivní univerzální vydavatelské a výrobní využití zvláště v mezinárodním měřítku, neboť jsou rovnocenně použitelné v kterékoli z jazykových oblastí do nich zařazených. Vynález by pak mohl sehrát významnou úlohu i při vypracovávání mezinárodních zásad pro tvoření odborných slovníků a normalizačních příruček UNESCO.

Ve stále aktuálních odborných mezinárodních stycích (symposia, konference, sjezdy, veletrhy, obchodní jednání, vědeckotechnické komise apod.) lze takto díky vynálezu značně zjednodušit také veškerou složitou pojmově komunikační činnost na mezinárodně frekventovaných pracovištích, zvláště tam, kde se neuplatní složitější a nákladnější zařízení.

Vzhledem ke své jednoduchosti a variabilitě svého provedení bude pomůcka podle vynálezu snadno dostupná a lze ji, jak už bylo naznačeno výše, vyhotovit v různých technických alternativách.

PŘEDMĚT VYNÁLEZU

1. Pomůcka pro srovnávání, vzájemnou komunikaci a interakci veličin z více oblastí, zejména v podobě vícejazyčného odborného překladového nebo výkladového slovníku, mezinárodních i národních oborových norem ap., vyznačená tím, že se skládá z tolika samostatných vyjmutelných oddílů, kolik oborů, např. jazyků bylo v pomůcce zpracováno, přičemž každý oddíl má své mechanické, optické, tj. např. barevné nebo jiné tělesné označení, např. titulní list (1) s výstupkem (2), vyčnívajícím z horní ořízky nebo kartotéky a na tomto výstupku (2) je barvou konkretizován symbol (3) příslušného jazyka, a že dále každý oddíl obsahuje pojmové listy, představující plošné vyjádření prostorových vztahů a uvádějící zásadně abecedně seřazená hesla či pojmy (6) s ekvivalentními číselnými nebo písmennými znaky (9, 9A) označujícími pojmy ze všech ostatních použitých jazyků, popř. pojmových oblastí.

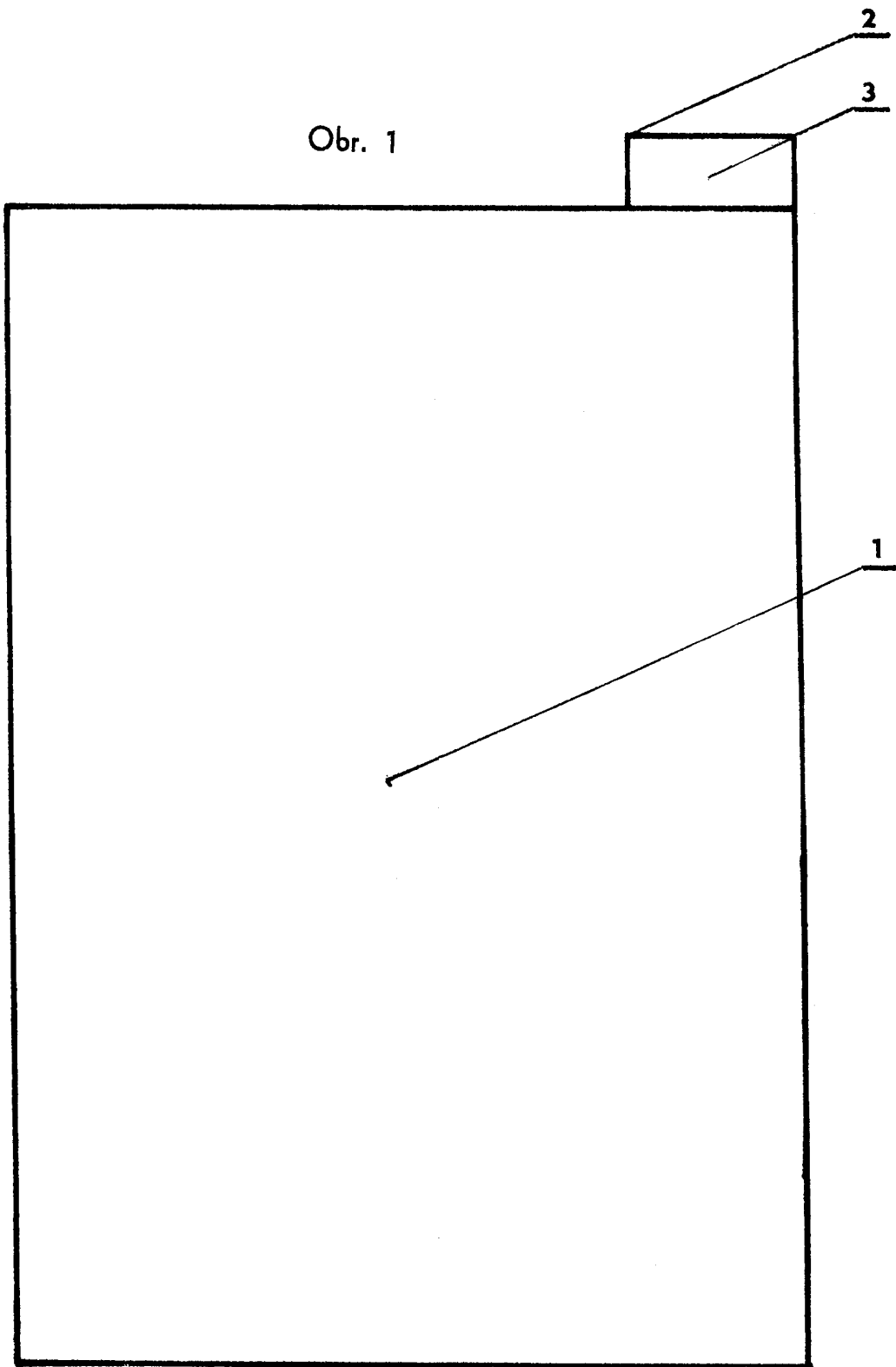
2. Pomůcka podle bodu 1, vyznačená tím, že pojmové listy jsou na boční ořízce opatřeny výstupkem (10, 10A) s vyznačeným číselným, popř. písmenným rozsahem pořá-

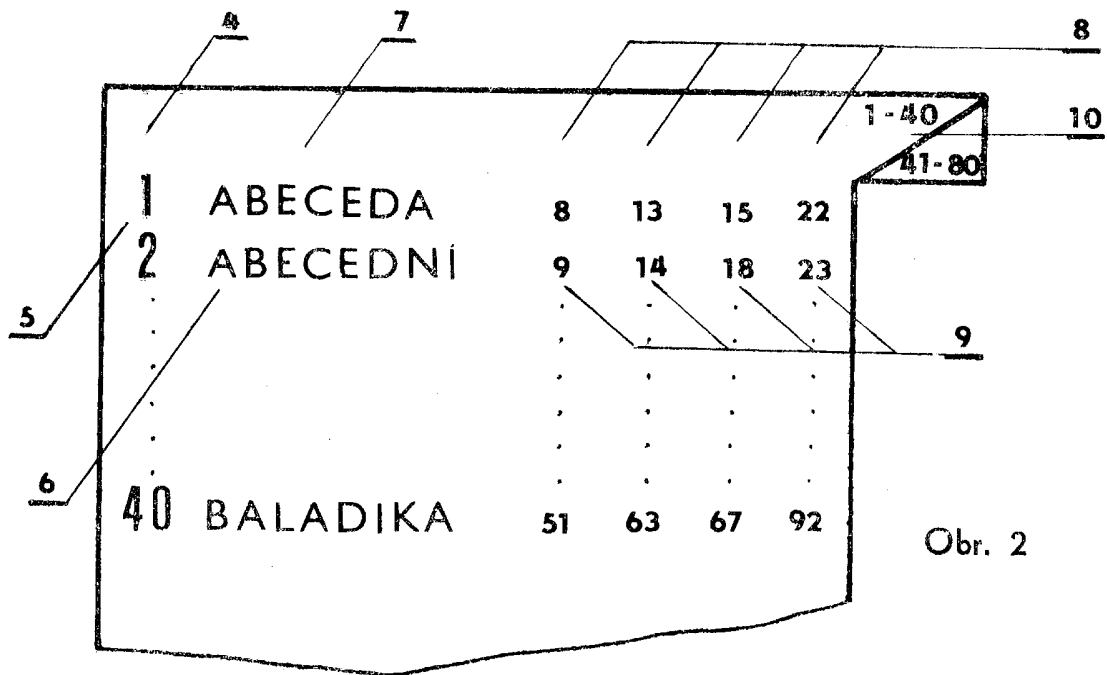
dových číselných znaků (5) na každém pojmovém listu, tj. na 2 jeho stránkách obsazených, a plocha každé pojmové stránky je rozčleněna na sloupec (4), obsahující pořadově řazené číselné znaky (5), na sloupec (7), obsahující hesla či pojmy (6), popř. jazykový symbol (3), a na sloupce (8), obsahující ostatní ekvivalentní číselné nebo písmenné znaky (9, 9A), popř. ostatní jazykové symboly (3).

3. Pomůcka podle bodu 1 nebo 2, vyznačená tím, že všechny jazykové symboly (3), číselné a písmenné znaky (5, 9, 9A), hesla či pojmy (6) a výstupky (2, 10, 10A) jsou v každém jazyku shodně zhmotněny opticky, např. stejnou barvou, přičemž se pro každý jazyk, popř. pojmovou oblast volí odlišná barva.

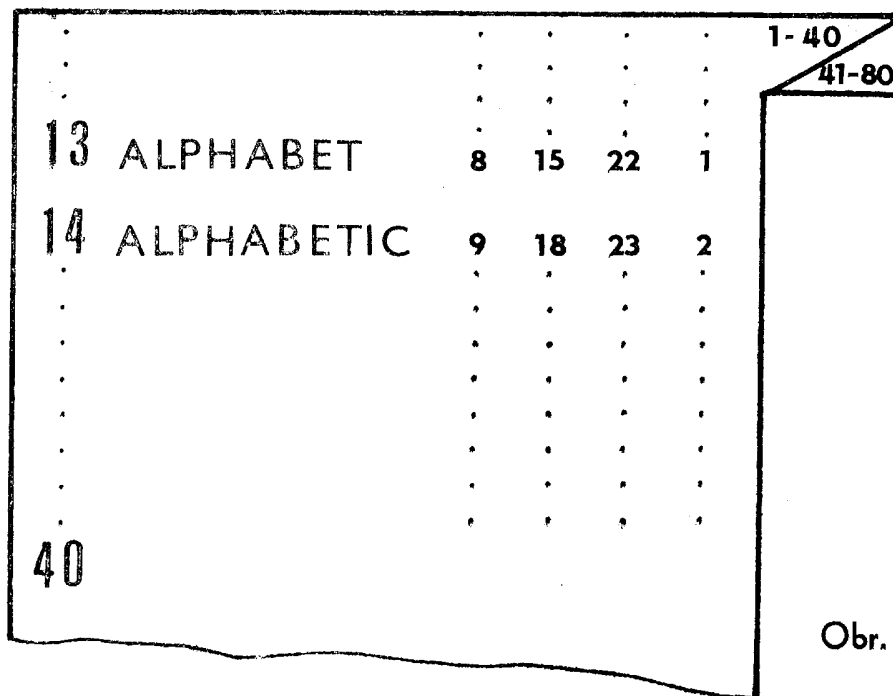
4. Pomůcka podle bodů 1, 2 nebo 3, vyznačená tím, že ve výkladové modifikaci je ke všem heslům či pojmům (6) ve sloupci (7) připojena definice (11) realizovaná neutrálním, černým tiskem vždy v příslušném jazyku jednotlivých oddílů, popř. má základní heslo či pojem ještě doplněn jeho cizojazyčnými ekvivalenty.

Obr. 1

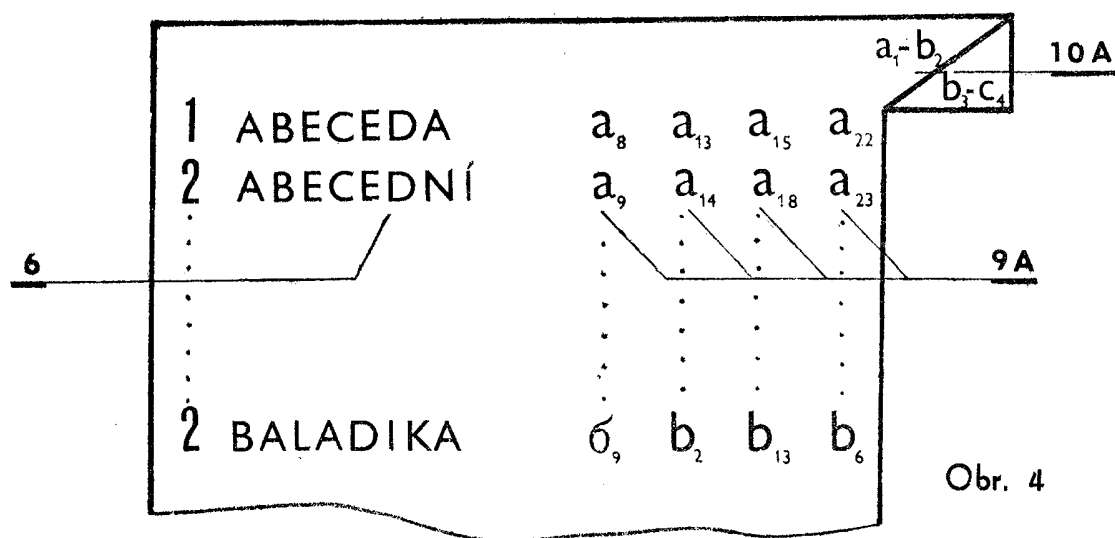

Obr. 2

Obr. 3

4 7 8A 10

1	ABECEDA	8	13	15	22
2	ABECEDNÍ	9	14	18	23
...		.	.	.	.
...		.	.	.	.
...		.	.	.	.
...		.	.	.	.
...		.	.	.	.
40	BALADIKA	51	63	67	92

1-40 41-80

Obr. 5

Obr. 6

.	.	.	.	1-40	
.	.	.	.	41-80	
.	.	.	.		
13	ALPHABET	8	15	22	1
14	ALPHABETIC	9	18	23	2
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
40		.	.	.	.

1-20

1 ABECEDA 19 17 9 24

· soubor všech písmen, zpravidla
 · latinského písma, užívaných v
 · některém jazyce, v ustáleném
 · pořádku

11

12 ALMANACH 26 15/873 14/1166 496/2120
 ročenka ; sborník prací

13 ALOGICKÝ 18 819 437 2365
 · neshodující se s logikou, postrá-
 · dající logiku ; nelogický

20 BALÁDIKA 30 19 25 28
 tvorba, soubor balad ; baladič-
 nost, baladistika

Obr. 7

Obr. 8